

# سامانه راهبری شرکتی؛ مجموعه یکپارچه



گفتگو با

## سعید جمشیدی فرد

آقای سعید جمشیدی فرد بیش از ۳۰ سال است که در زمینه‌های مختلف حرفه‌ای شامل حسابرسی، کارشناسی و مشاوره مالی، مالیاتی و سرمایه‌گذاری فعال بوده و نقش سه شخصیت اصلی را در شرکتهای سهامی (مالک، مدیر و بازرس) سالها ایفا کرده‌اند. به یمن این تجربه‌ها، پس از دریافت مدرک کارشناسی ارشد حسابداری، در سطوح کارشناسی و معادل کارشناسی ارشد در رشته حقوق ادامه تحصیل داده و سپس به‌عنوان پژوهشگر دوره دکترا، رشته تجارت بین‌الملل را تجربه نموده است.

وی علاوه بر عنوانهای حسابدار رسمی و مستقل و کارشناس رسمی در ایران، حسابدار رسمی و عضو پیوسته انجمن حسابداران رسمی استرالیا (FIPA) بوده و در حال حاضر عضو شوراهای عالی انجمن حسابداران خبره و جامعه حسابداران رسمی ایران است.

از ایشان مقاله‌های متعددی در زمینه‌های حسابداری، حقوق مالیاتی و حقوق تجارت به چاپ رسیده است. آقای جمشیدی فرد هم‌اکنون رئیس هیئت‌مدیره شرکت مشاور سرمایه‌گذاری معیار می‌باشد.

### سازش

با تشکر از حضورتان در این گفتگو؛ جنابعالی مشارکت و همکاری چشمگیری در تدوین و راه‌اندازی نظام راهبری بنگاه و کمیته حسابرسی در ایران داشته‌اید. برای آغاز بحث، اهمیت نظام راهبری بنگاه را از دیدگاه حرفه حسابداری ایران توضیح دهید.

### جمشیدی فرد

در جریان عادی فعالیتهای تجاری، مؤسسان یک شرکت توافق می‌کنند تا در انطباق با قوانین جاری به خلق شخصیتی حقوقی که منافع مشترک آنان را در چارچوب اساسنامه تأمین کند اقدام کنند. با تشکیل شرکت، پیشینه کردن منافع شخصیت حقوقی جدید اصل و اساس شراکت است. اگرچه چنین اصلی با منافع سهامداران رابطه‌ای مستقیم و همساز دارد اما پس از تأسیس شرکت به واسطه شرایطی چون توسعه فعالیتها، نقش مدیران، لزوم سرمایه‌گذاری بیشتر و تغییرات در فضای تجاری، الزام کامل منافع شرکت با منافع کلیه و یا بخشی از سهامداران به هم خورده و این پرسش پیش می‌آید که اولویت با شرکت است یا سهامداران؟

در پاسخ به این پرسش می‌بایست به چند نکته اشاره کرد. خصیصه

اطلاعات و گزارشگری مالی به مالکان و دیگر ذینفعان تا سطح جامعه را ارزیابی و گزارش می‌کند.

### سازمان

اصول راهبری بنگاه چه تأثیر مهمی در بهبود و ارتقای کیفیت گزارشگری مالی دارد؟

#### جمشیدی فرد

مهمترین هدفهایی که در نظام حاکمیت بنگاه مورد توجه قرار می‌گیرد شفافیت، پاسخگویی و رعایت یکسان حقوق سهامداران است. البته به نظر من در مورد این آخری در برخی تعاریف و حتی مقررات، افراط صورت گرفته و بر حفظ و رعایت حقوق سهامداران به طور کل، سهامداران اقلیت و یا سایر اشخاص ذینفع بیش از اندازه تمرکز شده و فراتر از چارچوب دموکراسی پیش‌بینی شده در قانون و میثاقهای بنگاهداری بحث می‌شود. در تعریف راهبری شرکتی می‌بایست به محوریت منافع شرکت تأکید نمود و روابط اشخاص مرتبط با شرکت را بر این محور سنجید.

بنابراین، منافع اشخاص ذینفع شامل هر گروه یا طبقه از سهامداران و مدیران در مجموعه مقررات پیش‌بینی شده است، اما به عنوان مثال نمی‌توان حکم رعایت یکسان حقوق سهامداران را به طور عام تسری داد و اعمال کرد، یا مثلاً پرداخت زودتر سود سهام سهامداران خرد و حقیقی و اقلیت را اولویت داد. در این رابطه نصابها و محدوده‌های تعیین شده در بعضی موارد اجازه رعایت یکسان را نمی‌دهد، در نتیجه می‌بایست طبقات مشابه مورد نظر قرار گرفته و رعایت یکسان در هر یک از طبقات مشابه کنترل گردد. به عبارت دیگر «عدم تبعیض» بین حقوق مشابه اشخاص مرتبط و صاحب ادعا بر عبارت «رعایت یکسان

تجارت و حضور در آن محیط، پذیرش ریسک است. تحمل یا مقابله با ریسک می‌تواند به انحراف بین انتظارات سهامداران و آنچه واقع می‌گردد، بیانجامد. افزون بر این، حاضرین در محیط کسب‌وکار همواره به دنبال و یا در مجاورت فرصتهای تجاری دیگر قرار دارند و طبیعی است که سهامداران در برخورد با چنین محیطی در صدد جابه‌جایی سرمایه‌گذاری خود برآیند.

در شرایطی که شرکت مالکان متعددی داشته باشد، سود و بازده مورد انتظار متفاوتی در نظر سرمایه‌گذاران به طور مستمر مرور می‌شود. علاوه بر آن اینکه آنان ضمن ارزیابی عملکرد مدیران تلاش می‌کنند تا متناسب با درصد مالکیت و نفوذ خود به طرح و القای دیدگاهها در شرکت تا حد تغییر مأموریتها و اساسنامه بپردازند. اما در صورتی که بین سهامداران تعدد دیدگاه به وجود آید که منافی متفاوت بین آنها و یا شرکت را بروز دهد، بر اولویت داشتن منافع شرکت نباید تردید نمود. در نتیجه موجودیت شخصیت حقوقی محور اجتماع مالکان بوده و در هر صورت و با وجود تعارض منافع بین هر یک از سهامداران همواره اولویت در پیشینه کردن منافع شرکت است.

در این شرایط با ترکیبات متعدد در دیدگاههای بین مدیران، بین مالکان و در میان مالکان و مدیران، این حرفه حسابداری است که به طور عمده قاطع اختلافات است به تریبی که از یک سو بیشترین نقش را در استقرار و نظارت بر نظام کنترلهای داخلی به عهده داشته و به کاهش تردیدها در تزییع حقوق اشخاص کمک می‌کند، از سوی دیگر به طور برجسته‌ای در تعیین معیارها، اندازه‌گیری نتایج عملکرد و گزارشگری به طرفیت از مدیریت انجام وظیفه می‌کند و در نهایت از طریق فرایند حسابرسی اعتبار

یکی از نقایص ارتباطی

حسابرسان و مدیران

نبود هم‌زمانی و

ارتباط نهادینه است

## باید بر مشارکت

## حسابداران رسمی

## در کمیته‌ها

## تأکید و تبلیغ کرد

حقوق» ترجیح دارد.

بنابراین به نظر من «راهبری شرکتی مجموعه‌ای از مقررات خیاطی شده لازم‌الاجرا در یک بنگاه اقتصادی است که با محوریت منافع بنگاه امکان نیل به هدفهای پاسخگویی، شفافیت و نفی تبعیض را برای اشخاص ذیحق به طور متناسب فراهم می‌سازد».

حال با قید این نکته و اجرایی شدن مقررات راهبری شرکتها از مجرای بازار سرمایه، انتظارات برای تحقق هدفهای شفافیت، پاسخگویی و عدم تبعیض در حقوق اشخاص از حرفه حسابداری بیشتر شده است. سوابق و دانش محور بودن حرفه نشان داده که حسابداری با نهادها و نظامهای تخصصی، تطابق خوب و سریعی داشته و از محرکهایی که توسعه حرفه را به دنبال دارد استقبال کرده است. من در بهبود و تطبیق گزارشگری مالی به تبع مقررات مربوط تردیدی ندارم.

اما بیشترین نگرانی که در استقرار سریع و کامل نظام راهبری بنگاه وجود دارد، فاصله مدیران و مالکان از این نهاد و تسلط به دانش و ابزار آنست. به نظر من این دو گروه باید سریعتر سطح دانش و آگاهی لازم خودشان را ارتقا دهند.

## سازمان

برای اینکه کمیته حسابرسی بتواند اثربخش باشد باید چه ویژگیهایی داشته باشد؟

## جمشیدی فرد

هدف از تشکیل کمیته حسابرسی، کمک به ایفای مسئولیت نظارتی هیئت‌مدیره است. ویژگی کلی کمیته حسابرسی اکثریتی بودن اعضای مستقل و دارندگان تخصص مالی است. اما این نگاه مقرراتی برای اثربخش بودن کمیته کافی نیست. سامانه راهبری شرکتی از ویژگیهایی برخوردار است

که یک شبه محقق نمی‌شود. این سامانه:

- مجموعه‌ای یکپارچه است؛ لذا به‌کارگیری گزینشی برخی از اجزا، مقررات، کمیته‌ها و یا ساختارها کارایی لازم را نخواهد داشت.
- اگرچه در سطح بنگاه مطرح است اما منافع جامعه را نیز هدف قرار داده است.
- با ساختارهای قانونی و مقرراتی حاکم و وضع شده فصل مشترک برقرار می‌کند.
- به حوزه وظایف و حقوق گروههای مختلف نظر دارد.

• به طبقات مختلف تصمیم‌گیری توجه دارد؛ از این‌روست که نقش مجامع عمومی، هیئت مدیره اعم از موظف، غیرموظف و مستقل، رئیس هیئت‌مدیره، مدیرعامل، مدیران اجرایی و حتی کارشناسان در محدوده توجه و ضابطه‌مندی نظام راهبری شرکتی قرار می‌گیرند.

• با وجود قوانین و مقررات، با وضع مقررات، فرایندها و ساختارهای مورد لزوم، در صد پوشش فضای خالی و نقاط کور تصمیم‌گیری و کنترلی است.

• محصول محیط فراملی و بین‌المللی است و با توجه به ضرورتها و وضعیت و رسواییهای مالی در کشورهای پیشرفته اقتصادی شکل گرفته است.

بنابراین، نظام راهبری شرکتی با مقاومتهای بالقوه‌ای روبه‌روست و استقرار کامل آن به تدریج محقق می‌شود. کمیته حسابرسی هم از این قاعده مستثنی نیست و باید علاوه بر آنچه در مقررات اشاره شده ویژگیهایی را که ذکر کردم در نظر داشته باشد تا آثار آن برجسته‌تر شود. بدیهی است با تشکیل دیگر کمیته‌ها برخی از ویژگیها در کمیته‌های دیگر اولویت خواهد داشت.

در برخی از موارد زیربناهای لازم از جمله

استانداردهای حسابداری و سایر مقررات در گزارش‌های شرکت؛

۴- کسب اطمینان معقول از اینکه همه اطلاعات لازم برای تصمیم‌گیری هیئت‌مدیره در رابطه با گزارشگری مالی در اختیار آنان قرار گرفته است؛ و

۵- بررسی پیش‌نویس گزارش‌های مالی شرکت قبل از تصویب توسط هیئت‌مدیره و همچنین پیشنهادهای حسابرس مستقل در خصوص اصلاحات آن.

### سپار

دیدگاه شما به‌عنوان حسابدار رسمی درباره کمیته حسابرسی چیست؟ چه پیشنهادی برای بهبود اثربخشی این نهاد نوپا در ایران دارید؟

### جمشیدی فرد

با توجه به نقشی که در سازمان بورس در تدوین آیین‌نامه و مقررات مربوط به راهبری شرکتی داشته‌ام، حال که هدفها و انتظارات اولیه را در تطابق با تجربه یک‌ساله خود در عضویت در چند کمیته حسابرسی و ریسک و همچنین بازخورد نظرات دوستان هم‌پیشه ارزیابی می‌کنم، به‌نظر می‌آید اگر در ابتدا در عملی شدن و سرعت استقرار نظام راهبری شرکتی و به‌خصوص کمیته حسابرسی تردیدی وجود داشت، الان دیگر بحث جاری چگونگی ارتقای کیفیت کمیته‌ها و واحدهای حسابرسی داخلی است.

یکی از اشکالات موجود در تسریع شکل‌گیری و کیفی‌ترکردن کمیته‌ها، متوازن نبودن دیدگاه‌های اشخاص مرتبط و حاضر در کمیته‌هاست. هنوز بعضی مدیران عامل و اعضای هیئت‌مدیره به اهمیت این نهاد باور ندارند یا آن را محدودکننده اختیاراتشان می‌دانند و در نتیجه جنبه شکلی آن را مورد

نهادهای مکمل شامل تشکل مدیران مستقل و مدیران مالی واجد عضویت در هیئت‌مدیره به‌طور کامل فراهم نشده است. در تعریف جدید، ویژگی و نقش مدیران غیرموظف در مقابل مدیران موظف، روابط سهامداران و مدیران و حسابرسان نیازمند آموزش است. افزون بر این برخی شرکتها هنوز به اجرای کامل مقررات موجود تمایل نشان نداده و ممکن است نتایج مطلوبی در این مرحله از الزام کامل و یکجای استقرار نظام راهبری بنگاه در برخی شرکتها گزارش نشود. اما من معتقدم نیل به هدفهای موردنظر یکباره امکان‌پذیر نیست. بنابراین، ضمن تلاش برای تسریع در استقرار مبتنی بر هدفها و ویژگیهای کمیته حسابرسی، اثربخشی آنرا باید واقعینانه ارزیابی کرد.

### سپار

مهمترین وظایف کمیته حسابرسی که به حوزه گزارشگری مالی مربوط می‌شود کدامست؟

### جمشیدی فرد

مهمترین وظایف کمیته حسابرسی مربوط به حوزه گزارشگری مالی برگرفته از ادبیات تخصصی، پیش‌نویس آیین‌نامه راهبری شرکتی و منشور مصوب سازمان بورس شامل موارد زیر است:

- ۱- نظارت بر موضوعهای بااهمیت گزارشگری مالی، قضاوت‌ها و برآوردهای عمده، رویه‌های حسابداری عمده، نحوه افشا و انتخاب و تغییر در هر یک از آنها و افشای معاملات با اشخاص وابسته در گزارش‌های مالی شرکت؛
- ۲- کسب اطمینان معقول نسبت به قابلیت اطمینان و به‌موقع بودن گزارش‌های مالی شرکت؛
- ۳- کسب اطمینان معقول نسبت به رعایت

هنوز بعضی

مدیران عامل و

اعضای هیئت‌مدیره به

اهمیت این نهاد

باور ندارند یا آن را

محدودکننده

اختیاراتشان

می‌دانند

همان‌گونه که در خصوص ضرورت استقرار تدریجی نهاد راهبری بنگاه اشاره شد، نیل به هدفهای مورد انتظار به صورت تدریجی تحقق خواهد یافت. بنابراین تعامل مناسب بین حسابرسان مستقل و کمیته حسابرسی نیز نیاز به زمان دارد. اما نگرانی بیشتر تنظیم روابط مدیر عامل و یا هیئت‌مدیره با خود کمیته حسابرسی است. با وجود این فضای خالی، عجیب نیست که برخی حسابرسان ساختار تعیین‌کننده و تصمیم‌گیر را مورد توجه قرار دهند.

## سپاس

آیا کمیته حسابرسی می‌تواند مرجع مناسبی برای ارزیابی عملکرد حسابرس مستقل باشد و اگر پاسخ شما مثبت است، کمیته به چه نکات و مسائلی باید توجه کند؟

### جمشیدی فرد

کمیته حسابرسی با تکیه بر مفاهیم حرفه‌ای و تخصصی می‌تواند از اشکالات ناشی از نداشتن شناخت از فرایند حسابرسی به وسیله هیئت‌مدیره و سهامداران که در بعضی موارد در مجامع عمومی طرح می‌شود و همچنین اشتباههای محتمل حسابرسان جلوگیری کند. ایفای مسئولیت کمیته حسابرسی نسبت به حسابرسی مستقل از بروز اشکالات و اشتباههای ارکان شرکت پیشگیری می‌کند. بخشی از این مسئولیتها مانند استقلال و نبود تضاد منافع حسابرس مستقل و رابطه مناسب قراردادی به نوعی ارزیابی تلقی می‌شود. اما کنترل کیفیت عملکرد کار حسابرسان باید از طریق مقررات، اصول و ضوابط حرفه‌ای تشکل حرفه‌ای که چارچوب آن را تعیین نموده است صورت می‌گیرد. نگرانی موجود این است که ضعف سطوح قانونی جامعه حسابداران رسمی موجب شده که دیگر مقررات‌گذاران از جمله سازمان بورس و سازمان امور مالیاتی فراتر از نقش نظارتی تعریف‌شده به حوزه حرفه وارد شوند. بنابراین، این نگرانی وجود دارد به استناد منشور و مقررات راهبری شرکتی، استقلال حرفه که اولویت بالاتری از استقلال در یک کار حسابرسی است، با تفسیر اثربخشی و یا ارزیابی عملکرد حسابرس مستقل به خطر بیافتد.

## سپاس

از صرف وقت و حضور شما در این گفتگو بسیار سپاسگزاریم.



توجه قرار می‌دهند که باید ارتقای کیفی آنرا در اولویت قرار داد. اما مهم این است این نهاد پایه‌ریزی شده، و به صرف نقص اشاره شده نباید اهمیت آن را زیر سؤال برد؛ باید کمی تأمل داشت.

به دنبال برقراری الزامات مقرراتی و نقش و اقتدار قانونی سازمان بورس، فکر می‌کنم این پیشرفت به یمن و پشتوانه دانش و همت پژوهشگران حسابداری به‌طور کل و آن دسته از کارشناسان و حسابداران رسمی که نگاه توسعه‌ای به این نهاد و ساختار داشته‌اند، صورت گرفته است. حضور حسابداران رسمی در کمیته‌ها باعث شده ادبیات تخصصی هم در کمیته‌ها و هم در هیئت‌مدیره‌ها سریعتر انتقال یابد تا جایی که حتی در بعضی از منشور کمیته‌ها، قید اکثریت حسابدار رسمی هم مشاهده می‌شود.

## سپاس

در حال حاضر در ایران حسابرس مستقل چه تعاملی با کمیته حسابرسی دارد؟ و آثار آن در بهبود کیفیت گزارشگری مالی چیست؟

### جمشیدی فرد

یکی از نقایص ارتباطی حسابرسان و مدیران نبود هم‌زمانی و ارتباط نهادینه است. ضعف مدیران به‌طور اعم نسبت به ادبیات گزارشگری مالی و واسط بودن مدیران مالی بسته به تسلط و آشنایی با مفاهیم حرفه‌ای از یک سو، و در عین حال ترتیبات سنتی و متعارف و در بعضی موارد مشکل ارتباط حسابرسان از سوی دیگر، نقص بزرگی است که با استقرار کمیته حسابرسی با اکثریت یافتن اعضای مالی به‌عنوان نماینده نظارتی هیئت‌مدیره، روابط تخصصی‌تر و مسئولانه‌تر شده است و اینکه عملکردهای حسابرسان نیز با زبان حرفه‌ای مورد ارزیابی قرار می‌گیرد، به ارتقای کیفیت حرفه خواهد انجامید.

در این جهت باید به مشارکت حسابداران رسمی در کمیته‌ها تأکید و تبلیغ کرد و در تقویت هویت حرفه‌ای حسابرسان داخلی در سطح انتظار هدفهای تخصصی و مقرراتی کوشید. با این حال حسابداران رسمی در صورت حضور باید بدانند که در صورت حضور در کمیته‌ها باید نگاه نظارتی هیئت‌مدیره و متفاوت با دیدگاه صرف حسابرسی داشته باشند. اقتضای تشکیل هیئت‌مدیره تصمیم‌گیری است و باید به این فرایند کمک کرد.

در ماده ۹ نمونه منشور مصوب سازمان بورس اهم مسئولیت‌های کمیته حسابرسی در ۱۳ بند ذکر شده است.